

СЕКСУАЛНИ ПРАВА: ДЕКЛАРАЦИЯ НА МФСП (МЕЖДУНАРОДНА ФЕДЕРАЦИЯ ПО СЕМЕЙНО ПЛАНИРАНЕ)

Кои сме ние

В световен мащаб МФСП предоставя услуги и е водещ застъпник в областта на сексуалното и репродуктивно здраве и права за всички.. Ние сме световно движение от национални организации, което работи с и за обществото и отделните личности. Работим за свят, в който жените, мъжете и младите хора навсякъде да имат контрол над собствените си тела и, следователно, върху своята съдба. Свят, в който са свободни да избират да бъдат или да не бъдат родители; свободни да решават броя на децата си и интервала между ражданията им; свободни да имат здравословен сексуален живот без страх от нежелана бременност и предавани по полов път болести, включително вируса на ХИВ. Свят, в който родът или сексуалността не са повече източник на неравенство или позор. Няма да се откажем и ще направим всичко възможно да опазим този важен избор и права за сегашните и бъдещите поколения.

Съдържание

Предговор i

История ii

Резюме iv

Сексуални права: Декларация на МФСП ix

Встъпителни думи 10

Общи принципи 12

Сексуалните права са права на човека, свързани със сексуалността 16

Референции и бележки 22

Бележки под черта 23

ПРЕДГОВОР

Сексуалността е естествен и ценен аспект от живота, жизнено важна и основна част от живота на човечеството. Тъй като, за да получат хората най-добро здраве, първо трябва да имат право на избор в сексуалния и репродуктивния си живот; трябва да се чувстват уверени и да могат без страх да изразяват своята сексуална идентичност.

Днес дискриминацията, стигмата, страхът и агресивността са истинска заплаха за много хора. Тези заплахи и действията, които предизвиква – от обезкуражителни до застрашаващи живота в своето естество – пречат на много хора да получат основни сексуални права и здраве. МФСП е поела ангажимента да изпълни своите цели посредством подход, който vyplъщава принципите на универсалност, взаимосвързаност, взаимозависимост и неделимост на всички човешки права. Ще направим всичко по силите си, за да гарантираме, че сексуалните права – човешките права – са уважавани, като предоставяме нашите услуги и застъпничество както нашата сфера на дейност, така и в по-широк обществен аспект.

Сексуални права: Декларацията на МФСП е кулминация на над двугодишен труд, който обхваща цялото земно кълбо. Различни хора участваха в нейното създаване: международно признати експерти в областта на сексуалното и репродуктивно здраве, човешките права, законодателството и общественото здраве; дългогодишни доброволци от МФСП, всеки един от които даде своя принос с уникалната гледна точка на своята страна

и които заедно представиха богатия си опит и познания; и трима висши директори от секретариата на МФСП. Декларацията бе разработена на регионални срещи и събирания, които се състояха из цялата Федерация и допринесоха за написването на „Хартата за сексуални и репродуктивни права” на МФСП. Въпреки, че има известен напредък в изпълнението на Целите на хилядолетието за развитие и тези на Програмата за действие, приета на проведената през 1994 г. МКНР (Международна конференция за население и развитие), все още предстои много работа. Сексуалните права са част от човешките права, те са непрекъснато обогатяващи се права, свързани със сексуалността, които допринасят за свободата, равенството и достойнството на всички хора, и не могат да се пренебрегват. Трябва да сме упорити; да не допускаме компромиси и да полагаме максимум усилия за намаляване на стигмата и подобряване достъпа до услуги, както и да засилим приемането на сексуалността, като положителен аспект на човешкия живот. От нашата съпричастност се нуждаят най-вече пренебрегвани групи като младите хора, транссексуалните, секс работниците, мъжете, които правят секс с мъже, хомосексуалните - гейовете, лесбийките или бисексуалните, булки-деца и малолетни майки. Декларацията се отнася еднакво до девойки и жени, които са изложени на или са подложени на насилие, което се основава на половата принадлежност, включително традиционните норми като женското генитално осакатяване или женското обрязване, и дискриминацията на база предпочитание към мъжкия пол.

Сексуални права: Декларацията на МФСП е незаменим инструмент за всички организации, активисти, изследователи, лицата, отговорни за вземането на решения и разработването на политики, които работят за подпомагане и гарантиране на човешките права. Декларацията помага на членовете на общностите, които се занимават със сексуалното и репродуктивно здраве и с човешките права, да направят промяна и да продължат да градят върху вече създалото се раздвижване около сексуалните права при подготовката на следващата Международна конференция за население и развитие през 2015 г.

Прекалено често отричани и прекалено дълго пренебрегвани, сексуалните права заслужават нашето внимание и приоритет. Време е да започнем да се отнасяме с уважение към тях. Време е да започнем да се замисляме за тях.

Вярваме, че Декларацията ще Ви бъде полезна в пътя Ви напред.

Жаклин Шарп, Президент на МФСП

История

През м. ноември 2006 г., най-висшият орган за вземане на решения на МФСП –

Управителният съвет – създаде

Комисия по сексуалните права със

задача да ръководи и подкрепя

Федерацията в разработването на

декларация на сексуалните права.

Предвиждаше се декларацията да се основава на „Хартата за сексуални и репродуктивни права” на МФСП, епохален документ, който се оказва изключително популярен и успешно придвижи напред интеграцията на човешките права по време на предоставяните услуги и застъпничество на МФСП. Извършената наскоро работа по отношение на сексуалните права от Отдела за региона на страните от западното полукуло на МФСП също допринесе

за разработването на декларацията. Накрая, през м. май 2008 г., Декларацията бе представена и приета от Управителния съвет на МФСП.

Комисията по сексуалните права включваше старши сътрудници на МФСП и персонал от всичките шест региона на МФСП, както и международно признати експерти в областта на сексуалното и репродуктивно здраве и права от цял свят.

В състава на комисията влизаха:

• **Марием Минт Ахмед Айча**

Член на Управителния съвет, Мавритания

• **Хосам Бахгат**

Директор на Египетската инициатива за
лични права, Египет

• **Д-р Кармен Барозо**

Регионален директор за региона на страните от западното полукълбо на МФСП

• **Герт-Инге Брандер**

Член на Управителния съвет,

• **Професор Пол Хант**

Специален докладчик на ООН по правото на здравеопазване

• **Д-р Алис Милър**

Колумбийски университет/Бъркли Право в университета в
Калифорния, САЩ

• **Мадху Бала Нат**

Регионален Директор на Регионален офис в Южна Азия на МФСП

• **Д-р Наоми Мапело Себони**

Член на Управителния съвет, Ботсвана

• **Д-р Ноно Симелела**

Директор, Технически знания и подкрепа

• **Танг Кун**

Член на Управителния съвет, Китай

• **Д-р Естер Висенте (Председател)**

Член на Управителния съвет, Пуерто Рико

• **Д-р Гил Гриър (По служба)**

Генерален директор на МФСП

• **Д-р Жаклин Шарп (По служба)**

Президент на МФСП

Още на първото си заседание през м. януари 2007 г., членовете на Комисията стигнаха до решението, че написването на декларация за сексуалните права е от първостепенна важност за реализиране визията и мисията на МФСП. Докато „Хартата на сексуалните и репродуктивни права” на МФСП бе една от първите стъпки на Федерацията, от 1994 г. насам (когато бе публикувана Хартата) възникнаха нови проблемни теми и сфери; явна бе необходимостта от изследване аспектите на сексуалността и от определяне деликатните сексуални права, пренебрегвани или считани за недвусмислени от мнозина. Хартата накара много хора все повече да осъзнаят разликите между сексуалните и репродуктивните права; тази повишена информираност доведе до необходимостта от професионална етика особено по отношение на сексуалността. Комисията реши, че Декларацията би довела до подобряване на здравето и благосъстоянието на клиентите на МФСП и би допринесла за постигане целите на хилядолетието за развитие.

Процесът на написване на декларация за сексуални права беше, сам по себе си, вътрешен инструмент на застъпничество за Федерацията. Чрез разнообразни задължения на национално, регионално и международно ниво, написването на Декларацията обогати разбирането от страна на сътрудниците и служителите на Федерацията за естеството на човешките права, на тези, свързани със сексуалността, както и относно разликите и сходствата между сексуалните и репродуктивните права. Дискусиите между експертите доведоха до нови познания за значението на сексуалните права и на ползването на най-високия достъпен стандарт на физическото и психичното здраве, както и взаимовръзката между сексуалните права и правото на развитие, свобода, равенство и достойнство. Декларацията е олицетворение на тези знания.

Постоянна грижа по време на написването на Декларацията, бе необходимостта да се имат предвид културните разлики и религиозната култура на страните в различните региони. Членовете на Комисията представиха различни, и понякога противоречащи си, гледни точки върху сексуалните права като човешките. В същото време, участниците приветстваха възможността да говорят открито по теми, свързани със сексуалността – включително и за култура, религия, бракове на деца, правата на секс работниците, половата идентичност, сексуалната ориентация, репродуктивните технологии – пред които се изправя Федерацията в ежедневната си работа на всички нива.

Всеки отдел на МФСП в различните региони проучи сексуалните права в рамките на контекста на собствената си история и културен опит. И опитът на тези региони допринесе за написването на Декларацията. Страните от арабския свят организираха среща през м. май 2007 г. в Рабат, в резултат на която се появи Декларация на сексуалните и репродуктивни права. Европейската мрежа проведе работна среща по въпросите на хомосексуалността, лесбийството и транссексуалността през м. юни 2007 г., в която участваха експерти като Президента за Европа на Европейското подразделение на Международната организация на гейовете и лесбийките (ILGA). Проектно-декларацията и сексуалните права бяха обсъдени в Регионалния съвет на Африка, и на обща среща на регионалните съвети на регионите в Южна Азия, Източна и Югоизточна Азия и Океания. В Регионалния съвет на западното полукълбо лицата участваха в дискусия, водена от комисия от експерти с членове Соня Корея, активистка на Организацията за човешки права, Антъни Ромеро, Изпълнителен Директор на Американския съюз за граждански свободи, и Умберто Аранго от Регионалната служба на западното полукълбо. Както и участниците в срещата на страните от Арабския свят в Рабат, делегатите от страните в западното полукълбо публикуваха декларация. На всяка регионална среща, Генералният Директор на МФСП представи Декларацията на сексуалните права и взе участие в последвалите дискусии.

През м. ноември 2007 г., Комисията представи проект на *Сексуални права: Декларация на МФСП* на Управителния съвет и помоли за коментар членовете на Съвета, както и служителите, и ръководните членове на Регионалните служби и асоциации-членки, които взеха участие в изготвянето на окончателната версия на документа. Декларацията бе представена и одобрена от Управителния съвет през м. май 2008 г.

С Декларацията като безценен помощник, МФСП се надява да създаде свят, в който свободата, равенството и достойнството на всички хора са гарантирани, особено в сферите от живота им, свързани със сексуалността.

Резюме

Сексуални права: Декларация на МФСП – базира се на основни международни документи за човешките права, достоверни тълкувания на международни стандарти и допълнителни права, които се отнасят до човешката сексуалност и за които МФСП смята, че са загатнати в тях.

Декларацията е в съответствие с международните споразумения, в които участва и МФСП. Рамката на Декларацията вече е включена като цяло в много съществуващи публикации на МФСП и Асоциации-членки и отразява мисията, визията и ценностите на МФСП. Декларацията използва информация от констатациите и препоръките на няколко договорни органа и специални докладчици на ООН, особено доклада от 2004 г. на специалния докладчик за правото на най-високия достижим стандарт на здравословно състояние. Тя бе разработена от комисия от експерти, в която влизаха международно признати водещи личности в областта на сексуалното и репродуктивно здраве и човешките права, като Пол Хант, Специален докладчик на ООН за правото на здравеопазване. Това резюме няма за цел да служи като алтернатива на Декларацията, а като въведение в различните части на Декларацията и в нейното съдържание. Цялата Декларация би следвало винаги да придружава това резюме, така че да можете лесно да намерите всички подробности за сексуалните права и тяхната история.

Сексуални права: Декларация на МФСП се състои от три части:• **Встъпителни думи(Преамбюл?)**, които представят идеята на Декларацията в контекста на мисията и визията на МФСП, международните споразумения и документи относно сексуалното и репродуктивно здраве и права, както и относно човешките права, и същевременно очертава основната цел на рамката на човешките права.

- **Седем ръководни принципа**, които предоставят рамка за всички сексуални права, включени в Декларацията и които ще информират и гарантират уважението, защитата и напредъка в сексуалните права в рамките на Федерацията. Сексуалните права попадат в рамките на канона на човешките права, който е и универсален, и неделим, и са в съответствие с принципите на защитата от дискриминация.

- Последната част - „**Сексуалните права са човешки права, които се отнасят до сексуалността**” - обобщава десетте сексуални права. Сексуалните права се състоят от набор от права, отнасящи се до сексуалността, които произтичат от правото на свобода, равенство, лична свобода, интегритет и достойнство на всички хора.

Докато значението на регионалната среда, разнообразните исторически, културни и религиозни особености трябва да се имат предвид, организациите и хората, които работят във всички региони на света, могат да включат рамката и основните принципи на Декларацията в своите дейности, услуги и/или програми. Това ще помогне на всякакви усилия за популяризиране, защитаване и застъпване за сексуалните права.

Като сме убедени, че този всеобхватен и интегриран подход към сексуалността и сексуалното здраве, основаващ се на човешките права, ще подпомогне реализирането на сексуалните права като аспект от световната справедливост, развитие и здраве, ние утвърждаваме следните принципи:

Принцип 1 Сексуалността е неразделна част от личността на всяко едно човешко същество и поради това трябва да се създаде благоприятна среда, в която всеки да се ползва от всички сексуални права, като част от процеса на развитие.

Сексуалността е неразделна част от личността на всяко едно човешко същество във всички общества. Докато индивидите изживяват сексуалността си през целия си живот по начини, които са различни според вътрешните и външни фактори, човешките права относно сексуалността, защитата и популяризирането им би следвало да са част от ежедневно съществуване на всички хора, във всяка една сфера и на всяко едно място.

Освен това, сексуалността би следвало да се признава като положителен аспект на живота. Сексуалните права са универсални човешки права, които се основават на присъщата вътрешна свобода, достойнство и равенство на всички човешки същества.

В съответствие с „Хартата на сексуалните и репродуктивни права”, МФСП утвърждава, че личността е основният предмет на развитието и признава колко е важно да се създаде благоприятна среда, в която всеки един индивид да се ползва от всички сексуални права, за да може да взема активно участие в процесите на икономическото, социалното, културното и политическото развитие. Сексуалността е аспект на човешкия и социалния живот, който се занимава винаги с тялото, съзнанието, политиката, здравето и обществото.

Принцип 2 Гарантираните права, подкрепа и защита на хора под осемнадесет-годишна възраст, се различават от тези за лицата в зряла възраст и развиващите се способности на отделното дете трябва да се имат предвид, за да се упражняват права от негово или нейно име.

МФСП разбира, че правата и защитата, гарантирани на хора под осемнадесет години, (18), като тема на международни и национални закони, понякога се различават от правата на лицата в зряла възраст. Тези разлики се отнасят до всички аспекти на човешките права, но изискват специален подход по отношение на сексуалните. МФСП базира доводите си на факта, че лицата на възраст под осемнадесет (18) години имат права, и че в различни моменти от спектъра на ранното детство, на детството и юношеството, някои права и видове подкрепа и закрила ще оказват по-голямо или по-малко значение.

Освен това, принципът на развиващите се умствени способности съчетава уважението към децата, тяхното достойнство и правото на закрила от всички форми на причиняване на вреди, като същевременно се признава значението на техния собствен принос към закрилата им. Обществата трябва да създават среда, в която децата да достигат оптималните си умствени способности и в която по-голямо внимание се обръща на възможностите им за участие във, и отговорност за, вземането на решения в собствения им живот.

Принцип 3 Недискриминацията стои в основата на закрилата и подпомагането на всички човешки права.

МФСП разбира, че рамка за недискриминация стои в основата на защитата и подпомагането на всички човешки права. Тя забранява каквото и да е различаване, изключване или ограничаване на базата на пол, възраст, род, полова идентичност, сексуална ориентация, семейно положение, сексуална история или поведение, действително или приписвано, расов произход, цвят, етнос, език, религиозна принадлежност, политически или други възгледи, национален или социален произход, имущество, рождение, физическо или умствено увреждане, здравословно състояние, включително ХИВ/СПИН, и гражданско, политическо, социално или друго състояние,

което има за цел или може да повлияе за нарушаване или премахване на възприемането, използването или упражняването на равни начала с другите, на всички човешки права и основни свободи в политическите, икономическите, социалните, културните, гражданските или във всякакви други сфери.

Личностите срещат различни пречки в осъществяването на сексуалните си права. Реалната равнопоставеност изисква тези пречки да се премахнат, за да могат различните личности да се ползват от основните права и свободи на равни начала с останалите хора. Това може да наложи да се обърне специално внимание на маргинализираните групи и на тези в неравностойно положение.

Принцип 4 Сексуалността и извличаното от нея удоволствие, са основен аспект на това да сме хора, независимо дали човек решава или не да има деца.

Сексуалното здраве обхваща целия живот. Сексуалността е съществен фактор в почти всички репродуктивни решения; но тя е и основен аспект на това да си човек, независимо дали сме избрали или не да имаме деца.

Сексуалността е не само изразно средство на индивидите, с които да задоволят репродуктивните си желания. Трябва да се опазва правото да използваме и да се наслаждаваме на сексуалността отделно от възпроизвеждането, и на възпроизвеждането отделно от сексуалността, като се обърща особено внимание на онези, на които, в миналото или настоящето, им е отказвано такова право.

Принцип 5 Гарантирането на сексуални права за всички включва и задължение за свобода и закрила от вреди.

Правото да бъдете защитени от и да прибегнете до помощ срещу всички форми на насилие и вреди е в подкрепа на сексуалните права. Свързваните със сексуалността вреди включват както насилие и малтретиране от физическо, вербално, психологическо, икономическо и сексуално естество, така и насилие срещу индивиди заради пол, възраст, род, полова идентичност, сексуална ориентация, семейно положение, сексуална история или поведение, действително или приписвано; сексуални практики или как изразяват сексуалността си.

Всички деца и юноши имат право да се ползват от правото на специална закрила срещу всякакви форми на експлоатация. Това включва закрила от сексуална експлоатация, детска проституция и всички форми на сексуално малтретиране, насилие и тормоз, включително принуждаване на дете към занимания с каквато и да е сексуална дейност или сексуална практика, и въвличането на деца при създаването на материали и продукции с порнографско съдържание.

Принцип 6 Сексуалните права могат да са предмет само на онези ограничения, определени със закон, за да се гарантира подобаващото възприемане и уважение на правата и свободите на другите и общото благоденствие в демократичното общество.

Сексуалните права, както и другите човешки права, могат да са предмет само на онези ограничения, определени със закон, за да се гарантира дължимото възприемане и уважение на правата и свободите на другите, както и общото благоденствие в едно демократично общество, общественото здраве и обществен ред, според закона за човешките права. Такива ограничения трябва да са защитени от дискриминация, да са сигурни и пропорционални на постигането на законни намерения. Упражняването на сексуални права трябва да се ръководи от осъзнаването на динамичната връзка между личните и

социалните интереси, от възприемането на съществуването на разнообразие във възгледите, както и на необходимостта да се гарантира равнопоставеност, достойнство и уважение към разликите.

Принцип 7 Задълженията да се уважава, защитава и изпълнява се отнасят за всички сексуални права и свободи.

Сексуалните права и свободи включват основни правни искове, както и достъп до средства за изпълнение на тези искове. Както и при другите човешки права, задълженията на държавите са на три нива: да уважават, закрилят и осъществяват сексуалните права на всички хора.

Задължението да „уважават“ изисква от държавите да се въздържат от пряка или косвена намеса в използването на дадено право, в този случай, на сексуални права. Задължението да „защитават“ изисква от държавите да вземат мерки, които не позволяват на трети страни да пречат на гарантирането на човешките права. Задължението да „осъществяват“ изисква от държавите да приемат подходящи правни, административни, бюджетни, съдебни, промоционални и други мерки за пълното прилагане на правото.

Сексуалните права са човешки права, свързани със сексуалността

МФСП утвърждава, че сексуалните права са човешки права. Сексуалните права се състоят от набор от права, отнасящи се до сексуалността, които произтичат от правото на свобода, равнопоставеност, лична свобода, интегритет и достойнство на всички хора. Десетте сексуални права са:

Член 1 Право на равнопоставеност и еднаква законова закрила и свобода срещу каквито и да било форми на дискриминация, основаваща се на пол, сексуалност или род (социален пол?).

Всички човешки същества са родени свободни и равни в достойнството и правата си, и трябва да се ползват от еднаква закрила от закона срещу дискриминацията, основаваща се на тяхната сексуалност, пол или род.

Член 2 Правото на участие за всички хора, независимо от пол, сексуалност или род

Всички хора имат правото на среда, която дава възможност за активно, свободно и съдържателно участие в и принос към гражданските, икономически, социални, културни и политически аспекти на човешкия живот на местно, национално, регионално и международно равнище, чрез развитието на които човешките права и основните свободи мога да бъдат осъществени.

Член 3 Правото на живот, свобода, защита на личността и физическа неприкосновеност

Всички хора имат правото на живот, свобода и да са свободни от мъчения и жестоко, нечовешко и унижително отношение във всеки един случай, и особено по отношение на пол, възраст, род, полова идентичност, сексуална ориентация, семейно положение, сексуална история или поведение, действително или приписвано, и по отношение на болестта ХИВ/СПИН, и имат правото да проявяват своята сексуалност без насилие или принуда.

Член 4 Правото на лична свобода

Сексуални права: Декларация на МФСП

Всички хора имат правото да не бъдат обект на своеволна намеса в личните им свободи, семейство, дом, документи или кореспонденция, както и в правото им на лична свобода, което е жизненоважно за упражняването на сексуалната им независимост.

Член 5 Правото на лична неприкосновеност и признаване пред закона

Всички хора имат правото на признаване от закона, както и на сексуална свобода, която включва възможността индивидите да контролират и свободно да решават въпросите по отношение на сексуалността, да избират сексуалните си партньори, да се опитват да изпитат сексуалния си потенциал и удоволствие в пълна сила, в рамката на недискриминация и с дължимото внимание към правата на другите и развиващите се умствени възможности на децата.

Член 6 Правото на свобода на мисленето, мненията и изразяването; правото на сдружаване

Всички хора имат правото да упражняват свобода на мисленето, мненията и изразяването относно идеите за сексуалността, сексуалната ориентация, половата идентичност и сексуалните права, без своеволната намеса или ограничаване на база преобладаващи културни вярвания или политическа идеология, или дискриминационни понятия на обществения ред, морал, здраве или безопасност.

Член 7 Право на здравеопазване, както и на възползване от научно-техническия прогрес

Всички хора имат право да се ползват от най-високия достъпен стандарт на физическото и психическото здраве, който включва основните определящи фактори на здравето и достъпа до здравни грижи за сексуалността с цел превенция, диагноза и лечение на всички сексуални притеснения, проблеми и разстройства.

Член 8 Право на обучение и информация

Всички хора, без да бъдат дискриминирани, имат правото на обучение и информация като цяло, както и на задълбочено сексуално образование и информация, необходими и полезни за пълноценно упражняване на правата, задълженията и равенството като гражданин в сферата на частния, обществен и политически живот.

Член 9 Право на избор дали да сключите брак или не, да създадете или планирате развитието на семейството си или не, да решите дали, как и кога да имате деца

Всички хора имат право да избират дали да сключат брак или не, дали да създадат и планират развитието на семейството си или не, кога да имат деца и да вземат решение относно броя и интервалите между създаването на деца свободно и отговорно, в рамките на среда, в която законите и политиките признават че разнообразието на формите на семейството включват и такива, които не са определят от произхода или брака.

Член 10 Право на отчетност и компенсации

Всички хора имат право на ефективни, адекватни, достъпни и съответстващи образователни, правни, съдебни и други мерки, за да се гарантира и изисква лицата, които са задължени по служба да потвърждават сексуалните права, да носят отговорност за тях. Това включва възможността да проследяват изпълнението на сексуалните права и да имат достъп до средства за защита от нарушаване на сексуалните права, включително и достъп

до пълни компенсации чрез възстановяване на правото на собственост, компенсации, рехабилитация, обезщетения, гаранция за непризнаване и всякакви други средства.

Сексуални права: Декларацията на МФСП предоставя ясна рамка, където асоциациите-членки могат да разберат отговорностите си като предоставящи услуги. Те ще бъдат по-добре подготвени, за да започнат или разширят работата си по подобряване достъпа до всички, и по този начин да дадат възможност на своите клиенти напълно да осъзнаят сексуалните и репродуктивните си права. Декларацията действа и като рамка за защита, чрез която да се напомнят на държавите техните отговорности. По-точно, в процеса и планирането на следващата световна инициатива, която поставя акцент върху сексуалното и репродуктивно здраве и права, подкрепата на база декларацията ще помогне на правителствените организации да разберат и поемат дългосрочни ангажменти, основаващи се на връзката между сексуалните права, общественото здраве и развитие.

Встъпителни думи (Преамбюл??)

МФСП е решена да изпълни своите цели чрез подход към човешките права, който въплъщава принципите на универсалност, взаимосвързаност, взаимозависимост и неделимост на всички човешки права. МФСП признава и вярва, че сексуалните права са част от човешките права, които са непрекъснато обогатяващ се набор от права, свързани със сексуалността, и които допринасят за свободата, равенството и достойнството на всички хора.

Сексуални права: Декларацията на МФСП се основава на основни международни договори върху човешките права и на други документи, достоверни тълкувания на тези международни стандарти и допълнителни права, отнасящи се до човешката сексуалност, които са загатнати в тях¹. Тя се ползва от документите, публикувани след Световната конференция по правата на човека на ООН през 1993 г.; Международната конференция за населението и развитието на ООН през 1994 г.; Четвъртата световна конференция за

жените на ООН през 1995 г.; Декларацията на хилядолетието на ООН и Целите за развитие на хилядолетието на ООН. Декларацията ползва и информация от констатациите и препоръките на няколко договорни органа и специални докладчици на ООН, особено доклада от 2004 г. на Комисията по човешките права на специалния докладчик за правото на най-високия достижим стандарт на здравеопазване.

Декларацията допълва „Хартата на сексуалните и репродуктивни права” на МФСП. Тя има за цел ясно да формулира и идентифицира сексуалните права и да подкрепи всеобхващащата визия на сексуалността. Тази визия се стреми към уважаване, закрила и застъпване за правата на всички хора на сексуална лична свобода, както и да подпомогне сексуалното здраве и права в границите на рамката за недискриминация.

МФСП счита, че здравето е основно човешко право, задължително за упражняването на всички човешки права². Счита и, че сексуалното и репродуктивно здраве са неделима част от правата на всеки един човек за ползване на най-високо достижимия стандарт на физическо и психично здраве³. Сексуалното здраве не може да се получи или поддържа без сексуални права, но те обхващат повече права освен тези, свързани със здравето.

Сексуалните права се отнасят до определени стандарти, които се появяват при прилагането на съществуващи човешки права към сексуалността. Тези права включват свобода, равенство, лична свобода, независимост, интегритет и достойнство на всички хора; принципи признати в много международни документи, които се отнасят особено до сексуалността. Сексуалните права предлагат подход, който включва, но и излиза извън границите на закрилата на определена самоличност. Сексуалните права гарантират достъпа на всеки до условия, които позволяват свободно изпълняване и изразяване на сексуалността, без каквато и да е принуда, дискриминация или насилие и в рамките на контекста, който уважава достойнството.

МФСП признава, че сексуалността е основен аспект от това да си човек през целия си живот, и че, докато сексуалността може да включва всяко едно от следните измерения, не всяко от тях винаги се прилага или изразява. Това е развиващо се понятие, което обхваща сексуалната активност, половата идентичност, сексуалната ориентация, еротизма, удоволствието, интимността и репродукцията. Съставено е чрез взаимодействието на биологични, психологически, социални, икономически, политически, културни, етични, правни, исторически, религиозни и духовни фактори. Сексуалността се преживява и изразява в мислите, фантазиите, желанията, ценностите, видовете поведение, практиките и отношенията⁴.

МФСП е наясно, че много от изразенията на сексуалността не са свързани с възпроизводството и че световното разбиране за сексуалността се развива.

Така, МФСП признава необходимостта специално да идентифицира сексуалните права като категория, която не се включва в репродуктивните права и репродуктивното здраве⁵.

МФСП признава, че задължението за създаване на условия за упражняване на сексуални права допълва по-широкия ѝ ангажимент към местните и световни борби за равенство в достъпа до източници, мир и до универсален, социален и международен ред, в който достойнството, правата и свободите на всички хора могат напълно да се осъществят. В рамките на обхвата на правото за развитие, упражняването на сексуалните права е жизнено

важно за централното място на отделния индивид като субект, активен участник и бенефициент на процесите в икономическото, социалното, културното и политическото развитие, в които *всички* човешки права и основни свободи могат напълно да се осъществят.

МФСП вярва, че основният аспект при създаването на условия за използване на правата е в разработването на отговорни структури. Подобни структури не само трябва да осигуряват индивидуална помощ и обезщетения, но и да ангажират и предизвикват механизмите на властта, практиката и на смисъла, които водят до нарушаване на сексуалните права. МФСП признава, че това има последствия при предоставяне на услугите и усилията ѝ за подкрепа.

Така МФСП окуражава своите асоциации-членки да използват **Декларацията** като ръководство за обединяване на своите задължения да уважават, закрилят и благоприятстват за напредъка на сексуалните права във всичките си дейности; и да подкрепят и подобряват своите съществуващи политики, стратегии и програми.

Декларацията е рамка за разбиране прилагането на основните човешки права към сексуалността. Всички отдели на Федерацията могат да включат тази рамка и основните ѝ принципи в техните дейности, услуги и програми като опит да се съобразят с отговорността да подпомагат и защитават сексуалните права и за да засилят и подкрепят съществуващите си политики и стратегии.

МФСП е обвързана с визията на универсалните, неотменими и неделими човешки права, включително и сексуалните. Тя признава, обаче, че мненията в страните могат да влияят върху времетраенето, начина и размера на осъществяването на принципите и правата, включени в тази Декларация. За признаването и отчитането на такива ситуации ще се използват определени процеси по места⁶.

Сексуални права: Декларация на МФСП бе приета от Управителния съвет на МФСП на 10 май 2008 г.

Общи принципи

МФСП очаква всички асоциации-членки да са отдадени на мисията, визията и ценностите на Федерацията, както и на принципите, залегнали и включени в тази Декларация. Тези принципи трябва да предоставят информация за програмите и стратегиите, разработени от отделите на Федерацията, за защита, популяризиране и осъществяване на сексуалните права, посочени в частта от тази Декларация, озаглавена „**Сексуалните права са човешки права, отнасящи се до сексуалността**”.

Принцип 1. Сексуалността е неразделна част от личния живот на всяко едно човешко същество. Ето защо трябва да се създаде благоприятна среда, в която всеки човек да упражнява всички сексуални права като част от процеса на развитие.

Сексуалността е неразделна част от личността на всяко едно човешко същество във всички общества. Докато индивидите преживяват сексуалността си по начини, които са различни според вътрешните и външни фактори, свързаните със сексуалността човешки права, тяхната защита и популяризиране би следвало да са част от ежедневието на всички хора, във всяка една сфера и на всяко едно място. Сексуалните права са универсални човешки права, които се базират на присъщата свобода, достойнство и равенство на всички човешки същества⁷.

Бедността е едновременно причина и следствие от лошо сексуално здраве и неравенство, и отхвърляне на база на сексуалността. В изготвянето на програмите трябва да се обръща внимание на взаимовръзката на бедността с тези въпроси, да признава ролята ѝ в използването и отричането на човешките права, а по-точно влиянието ѝ върху сексуалните права.

Несправедливост⁸, неравенство⁹, полово-обусловена дискриминация¹⁰ неравнопоставеност на половете¹¹, и лошо здраве трябва да се разглеждат в осъществяването на каквито и да са проекти, програми или рамки за развитие като онези, които се базират на Целите за развитие на хилядолетието. Достижението на Целите за развитие на хилядолетието – подобряване на здравеопазването за майките, намаляване на детската смъртност, насърчаване на равнопоставеността на половете, и борбата с ХИВ и СПИН – освен другите цели, зависи пряко от осигуряването на широк достъп до услуги по отношение на сексуалното здраве и закрила на сексуалните права.

В съответствие с „Хартата на сексуалните и репродуктивни права”, МФСП утвърждава, че личността е основният субект на развитието и признава колко важно е да се създаде благоприятна среда, в която всеки един индивид да се ползва от всички сексуални права, за да може да взема активно участие в процесите на икономическото, социалното, културното и политическото развитие. Сексуалността е аспект на човешкия и обществения живот, който винаги е ангажиран с тялото, съзнанието, политиката, здравето и обществото.

Сексуалните права влияят върху идеологията и политиката, както и върху личността и субективното възприятие. Сексуалните права включват елементи на изразяване, асоцииране и участие, и са дълбоко свързани с неприкосновеността на тялото и личната

независимост. При признаване и ангажиране с гарантирането на сексуалните права, МФСП разбира, че уважението, защитата и осъществяването на тези права изисква внимание към всички тези сфери и елементи, които, от своя страна, са част от движещите исторически процеси, преминаващи през всички частни и обществени сектори на човешката дейност.

Принцип 2. Гарантираните права и защита на хора под осемнадесет-годишна възраст, се различават от тези за лицата в зряла възраст и развиващите се способности на отделното дете трябва да се имат предвид, за да се упражняват права от негово или нейно име.

МФСП разбира, че правата и защитата, гарантирани на хора под осемнадесет години, (18), като предмет на международни и национални закони, понякога се различават от правата на лицата в зряла възраст. Тези разлики се отнасят до всички аспекти на човешките права, но изискват специален подход по отношение на сексуалните права. МФСП базира доводите си на факта, че лицата на възраст под осемнадесет (18) години имат права, и че в различни моменти от спектъра на ранното детство, на детството и юношеството, някои права и видове закрила ще имат по-голямо или по-малко значение.

В Член 5 от Конвенцията за правата на детето¹², се заявява, че наставленията и насоките, давани от родителите или други хора, които отговарят за детето, трябва да имат предвид умствените възможности на детето, за да упражняват права от негово или нейно име. Идеята за развиващите се умствени способности на децата изисква равновесие между признаване на децата като активни действащи лица в собствения им живот, които имат право да бъдат уважавани като граждани, като хора и като носители на права с нарастваща автономност, като същевременно имат право и на закрила според тяхната уязвимост. Идеята признава, че нивата на закрила от участие в дейности, които могат да причинят вреда на децата, ще намаляват в съответствие с техните развиващи се умствени способности.

Освен това, принципът на развиващите се умствени способности съчетава уважението към децата, тяхното достойнство и правото на закрила от всички форми на причиняване на вреда, като същевременно се признава значението на собствения им принос към закрилата им. Обществата трябва да създават среда, в която децата да достигат оптималните си умствени способности и в която се обръща по-голямо внимание на възможностите им за участие във, и отговорност за, вземането на решения за собствения им живот.

Няколко основни принципа ръководят взаимовръзката между правата на децата и други интереси. Сред тях са: гледната точка на лицата под 18 години в качеството си на носители на права¹³; най-доброто в интерес на детето¹⁴; развиващите се умствени възможности на детето¹⁵; недискриминация¹⁶; и отговорността за осигуряване на условия децата да растат здрави и щастливи¹⁷.

В контекста на сексуалните права, тези принципи изискват индивидуализиран подход, получил информация чрез показване на зрелост и зачитане на определени обстоятелства, като разбирания, дейности, статус на физическото състояние или на психичното здраве,

отношенията с родителите или с други заинтересовани страни, отношенията на пълномощия сред участниците и естеството на въпросната тема, на определено дете или юноша.

Принцип 3. Недискриминацията стои в основата на закрилата и подпомагането на всички човешки права.

МФСП разбира, че в основата на всички човешки права и тяхното стимулиране е залегнала една рамка на недискриминация¹⁸. Тя забранява каквото и да е различаване, изключване или ограничаване на базата на пол¹⁹; възраст²⁰; род²¹; полова идентичност²²; сексуална ориентация²³; семейно положение; сексуална история или поведение, действително или приписвано; расов произход; цвят; етнос; език; религиозна принадлежност; политическо или друго мнение; национален, географски или социален произход; имущество; по рождение; физическа или умствена инвалидност; здравословно състояние, включително ХИВ; и граждански, политически, социален или друг статус; който има за цел или да повлияе за нарушаване или премахване на възприемането, използването или упражняването на равни начала с другите, на всички човешки права и основни свободи в политическата, икономическата, социалната, културната, гражданската или каквато и да е друга сфера²⁴.

Дискриминацията в сферата на сексуалните права може да се изрази чрез неравен достъп до културни, икономически, политически или социални права поради пол; възраст; род; полова идентичност, сексуална ориентация, семейно положение, сексуална история или поведение, действително или приписвано; сексуални практики или сексуална ориентация; и отказване на сексуални права, като услуги за сексуално здравеопазване, подробно сексуално обучение и обезщетения за сексуално насилие, което нарушава ползването на правата от страна на човека на еднакви начала с другите хора.

Личностите срещат различни пречки в осъществяването на сексуалните си права. Реалното равенство изисква тези пречки да се премахнат, за да могат различните личности да се ползват от основните права и свободи на равни начала с останалите хора. Това може да наложи да се обърне специално внимание на маргинализираните групи и на тези в неравностойно положение.

Принцип 4. Сексуалността и извличаното от нея удоволствие, са основен аспект на това да сме хора, независимо дали човек решава или не да има деца

Сексуалното здраве обхваща целия живот. Сексуалността е съществен фактор в почти всички репродуктивни решения; но тя е и основен аспект на това да си човек, независимо дали сме избрали или не да имаме деца.

Сексуалността е не само изразно средство на индивидите, с което да задоволят репродуктивните си желания. Трябва да се опазва правото да използваме и да се наслаждаваме на сексуалността отделно от възпроизвеждането, и на възпроизвеждането

отделно от сексуалността, като се обръща особено внимание на онези, на които, в миналото или настоящето, им е отказвано такова право.

Всички хора имат право на условия, които дават възможност за следване на една сексуалност за доставяне на удоволствие²⁵. Удоволствието се основава на индивидуалната и сродна самостоятелност, за която трябва да се осигурят съществуването на обществената политика за сексуалното обучение, здравните услуги, свободата от принуда и насилие, както и развитието на сферата на етиката по въпросите на справедливостта, равенството и свободата. Получаването на това удоволствие е присъщо свойство на сексуалността, правото да се стремиш, да изразяваш и да определяш кога да го усещаш, не трябва да се забранява на когото и да било.

Принцип 5. Гарантирането на сексуални права за всички включва и задължение за свобода и закрила от вреди.

Правото да сте защитени от и да се борите срещу всички форми на насилие и нанасяне на вреди, стои в основата на сексуалните права²⁶. Свързаното със сексуалността нанасяне на вреди включва както насилие и малтретиране от физическо, вербално, психологическо, икономическо и сексуално естество, така и насилие срещу индивиди заради пола; възрастта; рода; половата идентичност; сексуална ориентация, семейно положение, сексуална история или поведение, действително или приписвано; сексуални практики или как те изразяват своята сексуалност.

Всички деца и юноши²⁷ имат право да се ползват от правото на специална закрила от всички форми на експлоатация. Това включва закрила от сексуална експлоатация, детска проституция и всички форми на сексуално малтретиране, насилие и тормоз, включително принуждаване на дете към занимания с каквато и да е сексуална дейност или сексуална практика, и въвличането на деца при създаването на материали и продукции с порнографско съдържание.

Принцип 6. Сексуалните права могат да са предмет само на онези ограничения, определени със закон, за да се гарантира подобаващото възприемане и уважение на правата и свободите на другите и общото благоденствие в демократичното общество.

Сексуалните права, както и другите човешки права, могат да са предмет само на онези ограничения, определени със закон, за да се гарантира дължимото признаване и уважение на правата и свободите на другите и на общото благосъстояние в демократичното общество²⁸, общественото здравеопазване и ред, според закона за човешките права²⁹. Такива ограничения трябва да са защитени от дискриминация, да са необходими и пропорционални на постигането на законосъобразна цел. Упражняването на сексуални права трябва да се ръководи от осъзнаването на динамичната връзка между личните и социалните интереси, признаването на съществуване на разнообразие в мненията, и необходимостта да се гарантира равнопоставеност, достойнство и уважение към различията³⁰.

Принцип 7. Задълженията да се уважава, закриля и изпълнява важат за всички сексуални права и свободи.

Сексуалните права и свободи включват основни правни претенции, както и достъп до средства за изпълнение на тези претенции.³¹ Както и при другите човешки права, държавите имат задължения на три нива: да уважават, закрилят и осъществяват сексуалните права на всички³².

Задължението да уважават изисква от държавите да се въздържат от пряка или косвена намеса в ползването на дадено право, в този случай, на сексуални права. Задължението да защитава изисква от държавите да вземат мерки, които не позволяват на трети страни да пречат на гарантирането на човешките права. Задължението да осъществяват изисква от държавите да приемат съответни правни, административни, съдебни, стимулиращи и други мерки за пълното осъществяване на правото³³.

Докато държавите си остават основни носители на задължения в уважаването, закрилата и осъществяването на човешките права в рамките на техните органи, други действащи лица в гражданското общество, чиито действия и грешки влияят върху упражняването на сексуалните права, трябва също да се държат отговорни. Те могат да включват други държави, трансгранични организации и програми, действащи чрез помощи и сътрудничество за развитие, структури за сигурност и други съюзи, както и участници от неправителствени организации, включително и търговски, с благотворителна цел и религиозни организации, както и отделни хора.

Следователно, държавите трябва да се въздържат от нарушаване или намеса по друг начин в сексуалните права на хората, да ги защитават от нарушаване и намеси от трети страни, и да предприемат положителни стъпки и мерки, включително изграждане на ефективни, участващи и отговорни институции, и да разпределят ресурси за осъществяване на сексуалните права.

МФСП е поела ангажимента да направи всичко възможно да окуражи и подпомогне всички асоциации-членки да изпълняват ролята си в уважаването, закрилянето и осъществяването на сексуалните права и да агитират другите държави и действащи лица да уважават, закрилят и осъществяват тези права във всички аспекти на правната, административната, бюджетната и други политики и практики.

Сексуалните права са човешки права, които се отнасят до сексуалността

МФСП утвърждава, че сексуалните права са човешки права. Сексуалните права се състоят от набор от права, отнасящи се до сексуалността, които произтичат от правото на свобода, равнопоставеност, лична свобода, интегритет и достойнство на всички хора.

Много международни документи, нормативи и стандарти признават важни принципи, отнасящи се до сексуалността. Сексуалните права се отнасят до определени стандарти,

които се появяват при прилагането на съществуващи човешки права към сексуалността. Сексуалните права защитават отделната идентичност, но не се ограничават с нея и защитават правото на всички хора да могат да осъществяват и изразяват своята сексуалност, с цялото подobaващо уважение към правата на другите, и в рамките на недискриминацията.

Следните сексуални права прилагат основни, установени принципи на човешките права към сферата на човешката сексуалност. Приложението им е от особено значение за бедните, маргинализираните групи, социално-изолираните и групите в неравностойно положение, независимо дали тези характеристики са от миналото или настоящето.

При условие, че МФСП утвърждава универсалността, взаимосвързаността, взаимозависимостта и неделимостта на всички човешки права, редът, в който следните сексуални права са включени в тази декларация, не предполага определена йерархия. Осъществяването на следните членове от декларацията трябва да е обезпечено с информация от общите принципи, които ги предхождат.

Член 1. Право на равнопоставеност и право да не страдаш от каквито и да са форми на дискриминация, основаваща се на пол, сексуалност или род

- Всички човешки същества са родени свободни и равни, с достойнство и права³⁴ и трябва да се ползват от еднаквата закрила на закона³⁵ срещу дискриминацията по отношение на тяхната сексуалност, пол или род³⁶.
- На всички хора трябва да се гарантира среда, в която всеки има равен достъп до пълни права, предоставяни от държавата. Държавите и гражданското общество трябва да предприемат стъпки за стимулиране изменянето на социалните и културни практики, които се основават на стереотипни роли на жени или мъже или на идеята за превъзходството или комплекса за малоценност на половете, родовете или изразяването на половата идентичност.
- Всички хора имат право на работа, образование, здравеопазване, социални осигуровки и други икономически, социални и културни права, както и на удобства, стоки, услуги и условия, необходими за тяхното осъществяване, без дискриминация на каквото и да е основание.
- На всички хора трябва да им се предоставят юридически права и същите възможности да упражняват тези способности, равни права да сключват договори и да управляват имущество, еднакво да се отнасят към тях на всички етапи от съдебните и арбитражни процедури, с дължимото внимание към развиващите се умствени способности на детето.
- Всички хора имат еднакви права по отношение на закона за свободно движение на хората и свободата да избират къде да пребивават и живеят, без дискриминация.

Член 2. Правото за участие на всички хора, независимо от пол, сексуалност или род

- Всички хора имат право на среда, която позволява активно, свободно и смислено участие в и принос към гражданските, икономически, социални, културни и политически аспекти на човешкия живот на местно, национално, регионално и международно ниво, посредством чието развитие човешките права и основни свободи могат да бъдат осъществени³⁷.
- Всички хора имат правото да участват в развитието и осъществяването на политиките, които определят тяхното благосъстояние³⁸, включително тяхното сексуално и репродуктивно здраве, без официални или неофициални пречки като квалификации за семейно положение, условия свързани със статуса на ХИВ³⁹, или дискриминативни норми, стереотипи или предубеждения за род, които изключват или ограничават участието на лица на база идеи за род и правилна сексуална ориентация.
- Младите хора, които са често изолирани, имат правото да са участници и главни действащи лица в процесите за промяна в обществото. Те пълноценно могат да допринасят към и да споделят отговорностите за разработването на политики и програми за закрила, стимулиране и осъществяване на сексуалното и репродуктивно здраве и права⁴⁰.
- Всички хора могат да участват в обществения и политически живот, включително и да заемат обществени служби и да изпълняват всички обществени функции, без дискриминация на каквото и да е основание.
- Като база за участие, всички хора трябва да осъществяват правото си на мобилност, да напускат и да се връщат в собствената си страна, както и да имат право на равен достъп до документи, които позволяват такава мобилност и пътуване без дискриминация⁴¹.

Член 3. Правото на живот, свобода, защита на личността и физическа неприкосновеност

- Всички хора имат правото на живот, свобода⁴² и да не ги измъчват, както и да не са подложени на жестоко, нечовешко и унизително отношение⁴³ във всеки един случай и особено по отношение на всички забранени основания за дискриминация, и имат правото да упражняват своята сексуалност без насилие или принуда.
- Всички хора имат правото на живот и неприкосновеност на тялото⁴⁴, тези права не трябва да са застрашени или подлагани на риск за „отмъщение на честта“ на семейство⁴⁵.

- Нито един човек не трябва да е подложен на съдебни или извън-съдебни убийства, съдебни или извън-съдебни телесни наказания за сексуално досие или поведение, полова идентичност или изразяването им⁴⁶.
- Нито живота, нито здравето на една жена не трябва да се излагат на риск като последствие от отказано медицинско лечение за каквото и да е физическо или психическо състояние, или основаващо се на други хора, които поставят конкурентна цена на плода, който тя може да носи.
- Нито една жена не трябва да бъде принуждавана да стане майка в резултат на това, че е упражнила своята сексуалност
- Всички хора имат правото да не попадат под вредни традиционни практики, включително генитално обрязване на жените, наложен или ранен брак⁴⁷.
- Всички хора имат правото да не бъдат насилвани, включително и да не попадат под всякакви форми на физически, устни, психологически или икономически оскърбления, сексуален тормоз или сексуално насилие, изнасилване или други форми на принуждаване към секс в или извън брака, във въоръжен конфликт или при задържане.
- Всички хора, включително и секс работниците от всеки пол⁴⁸ или в случай на действителна или набедена сексуална дейност извън брака, имат правото да са свободни от риска на жестокост, породена от стигма и дискриминация на база пол, сексуалност или род.
- Никой не трябва да бъде подлаган на спорно задържане, нито подлаган на налагане на спорни или дискриминационни санкции за нарушаване на неточни или лошо дефинирани криминални решения относно секса по взаимно съгласие⁴⁹.
- Сексуалният избор, практики или изразяване, включително действително или приписвани практики на секс труд, на нито един човек не могат да оправдаят, извинят или намалят наказанието за насилие, обида или тормоз⁵⁰.
- Всички преселници и работници-емигранти, особено младите, представителите на нежния пол и транссексуалните преселници, трябва да имат достъп, в страните, в които работят и живеят, до средства за предпазване от телесни наранявания и от насилие и оскърбление на техния израз на сексуалността и родовата им идентичност, както и до средства за защита и осъществяване на сексуалното си здраве и права.
- Всички хора имат правото да търсят и да се ползват от подслон от преследване, включително възникнало както от действие на държавата, или неуспех да се предприемат стъпки за защита на човек от сериозно оскърбление⁵¹, на база пол, род, полова идентичност, сексуална история или поведение или сексуална ориентация или статус на ХИВ⁵².

- Всички хора трябва да са свободни от изхвърляне, екстрадиция и изгонване или от заплахи за такива в която и да е държава, в която могат да се изправят пред обоснован страх от преследване на база пол, род, полова идентичност, сексуална история или поведение или статус на ХИВ⁵³.

Член 4. Правото на лична свобода

- Всички хора имат правото да не бъдат подлагани на спорна намеса в тяхната лична свобода, семейство, документи или кореспонденция⁵⁴ и правото на личен живот, което е жизнено важно за упражняването на сексуалната автономност.
- Всички хора имат право на сексуална автономност и трябва да могат да взимат решения за тяхната сексуалност, сексуално поведение и интимни отношения без спорна намеса.
- Всички хора имат правото на поверителност относно сексуалните здравни услуги и грижи, медицинско досие, и като цяло на защита на информацията относно ХИВ статуса и да бъдат защитени от спорно разкриване или заплаха за спорно разкриване, в рамките на допустимите ограничения и без дискриминация⁵⁵.
- Всички хора имат правото да контролира разкриването на информацията относно сексуалния си избор, история, партньори и поведение, както и други въпроси, свързани със сексуалността.

Член 5. Правото на лична неприкосновеност и признаване пред закона

- Всички хора имат правото да са признати от закона, както и на сексуална свобода, която включва възможността индивидите да контролират и свободно да решават въпросите по отношение на сексуалността, да избират сексуалните си партньори, да се опитват да изпитат сексуалния си потенциал и удоволствие в пълна сила, в рамката на недискриминация и с дължимото внимание към правата на другите и развиващите се умствени възможности на децата.
- Всички хора имат правото да бъдат признати навсякъде като личности пред закона, без дискриминация на каквато и да е основа.
- Всички хора са свободни да упражняват автономни и сродни сексуални практики и поведение, в рамките на среда от социални, политически и икономически условия, в които всички права и свободи могат да бъдат осъществени на равни начала от всички, без дискриминация, насилие и принуждаване или злоупотреба.
- Нито един човек не трябва да бъде подлаган на закони, които спорно криминализират сродните сексуални отношения или практики, нито да бъде

подлаган на арест или задържане на база пол, сексуалност или род, или сродни сексуални практики или поведение.

- Всички хора под попечителство имат право да не се изправят пред злоупотреба или риск от насилие на база всякакви забранени основания за дискриминация. Всички хора под попечителство имат правото на закрила от маргинализиране⁵⁶ и редовни посещения от брачните партньори⁵⁷.
- Всички хора трябва да са необезпокоявани от насилие, свързано с престъплението трафик на хора⁵⁸.
- Нито един човек не трябва да бъде подлаган на принудително медицинско изследване или процедури, да бъде принуждаван да направи медицински тестове или спорно медицинско хоспитализиране на база защитеното сексуално изразяване, сексуална ориентация, история или поведение, действително или приписвано, или полова идентичност или изразяване.
- Нито един човек не трябва да бъде принуждаван да се подлага на медицински процедури, включително хирургическа смяна на пола, стерилизация или хормонална терапия, като изискване за законно признаване на правната им идентичност или да бъде подлаган на натиск да скрие, потисне или отрече неговия/нейния пол, възраст, род, полова идентичност или сексуална ориентация.
- На нито един човек не трябва да се отказват документи за самоличност, които сочат неговия/нейния род или пол като отразяват самоопределената полова идентичност на човека, включително, но без да се ограничава до, акт за раждане, паспорт или изборни списъци.

Член 6. Правото на свобода на мисленето, мнението и изразяването; правото на сдружаване

- Всички хора имат правото да упражняват свобода на мисленето, мненията и изразяването относно идеите за сексуалността, сексуалната ориентация, половата идентичност и сексуалните права, без своеволната намеса или ограничаване на база преобладаващи културни вярвания или политическа идеология, или дискриминационни понятия на обществения ред, морал, здраве или безопасност⁵⁹.
- Всички хора имат правото на свобода на мисленето, съвестта и религията⁶⁰, включително и правото да имат мнение без намеса, в рамката на недискриминация и уважение на развиващите се умствени способности на децата.
- Всички хора имат правото да изследват своята сексуалност, да имат мечти и фантазии без страх, срам, вина, погрешни вярвания и други пречки за свободно изразяване на техните желания, с пълно зачитане правата на другите хора.

- Всички хора, особено жените, имат правото на изразяване на идентичността или на личността чрез говора, дрехите, характеристиките на тялото, избора на име и други средства без ограничение⁶¹.
- Всички хора имат свободата да търсят, получават и предлагат информация и идеи що се отнася до човешките права, сексуалните права, сексуалната ориентация, половата идентичност и сексуалността чрез всякаква законна среда и независимо от граници, в рамките на недискриминация и зачитане правата на другите, както и развиващите се умствени способности на децата.
- Всички хора имат правото на свобода на мирно събиране и сдружаване⁶² в различни формации. Това включва право на учредяване, присъединяване и създаване на групи и организации за разработване, обмен, организиране на кампании и поднасяне на информация и идеи по въпроси, свързани с човешките права, сексуалните права, сексуалността, сексуалната ориентация и половата идентичност, чрез всякаква среда, в рамките на общественния ред, в който правата и свободите на всички хора могат изцяло да се осъществят.

Член 7. Право на здравеопазване, както и на възползване от научно-техническия прогрес

- Всички хора имат право да се ползват от най-високия достъпен стандарт на физическото и психическото здраве⁶³, който включва основните определящи фактори на здравето⁶⁴ и достъпа до здравни грижи за сексуалността с цел превенция, диагноза и лечение на всички сексуални притеснения, проблеми и разстройства.
- Всички хора имат правото да настояват за по-безопасен секс за предотвратяване на нежелана бременност и болести, предавани по полов път, включително ХИВ и СПИН.
- Всички хора имат право да участват в създаването на закони, политики, програми и услуги, които се отнасят до общественото здраве в общностите им.
- Всяка една намеса в здравето трябва да взема предвид специалните нужди на пренебрегнатите хора и общности.
- Всички хора трябва да имат достъп до здравни грижи и услуги въпреки съзнателното противопоставяне на доставчиците на здравни услуги⁶⁵.
- Всички хора имат правото на достъп до информация за сексуалните права, сексуалната ориентация, сексуалността и половата идентичност по отношение на здравеопазването, и достъп до възможно най-добрите здравни услуги на база данни и научно доказани изследвания.

- Всички хора, включително и секс работниците, имат правото на безопасни работни условия, достъп до здравни услуги, подкрепа и закрила, необходими, за да могат да настояват за по-безопасни практики в секса с всички партньори и клиенти.
- Всички хора във въоръжен конфликт или насилствено преместване, трябва да имат достъп до изчерпателни сексуални и репродуктивни здравни услуги.
- Всички хора имат правото да се ползват от постиженията на научно-техническия прогрес и тяхното приложение⁶⁶ към сексуалните права и сексуалното здраве.
- Всички хора имат правото и средствата за достъп или отказ от технологии, услуги или медицински интервенции в областта на репродуктивното здраве на равни начала с останалите хора, без дискриминация. Ограниченията на база възраст за това право трябва да отговарят на изискванията за недискриминация и принципа на развиващите се умствени способности на децата.
- Всички хора трябва да имат правото и средствата за достъп или отказ от участие в научни изследвания на равни начала с останалите хора, и без дискриминация.

Член 8. Право на обучение и информация

- Всички хора, без да бъдат дискриминирани, имат правото на обучение и информация като цяло, както и на задълбочено сексуално образование и информация, необходими и полезни за пълноценно упражняване на правата, задълженията и равенството като гражданин в сферата на частния, обществен и политическия живот.
- Всички хора имат правото на образование, насочено към изкореняване на стигмата и дискриминацията, към стимулиране развитието на младите хора като информирани действащи лица, които поемат отговорност за своя живот и да им дадат възможност да участват в определянето на политиката относно сексуалното здраве и сексуалното образование⁶⁷.
- Всички, и предимно младите хора, имат правото да дадат своя принос за подробни програми за сексуално образование и политики, свързани със сексуалността.
- Всички хора имат правото на средства за развитие на умения за договаряне на по-здрави и по-справедливи връзки.
- Всички хора, без значение националните граници, трябва да имат достъп до нетрадиционна и традиционна информация във всички среди, които подобряват сексуалността, сексуалните права и сексуалното здраве; младите хора са тези, които най-вече трябва да имат достъп до информация за сексуален и несъобразяващ се с пола живот и сексуални връзки.

- Всички хора трябва да имат достъп до информация, основаваща се на общността, училището и доставчика на здравни услуги относно сексуалността на разбираем език, включително и информация за средствата за осигуряване на сексуално и репродуктивно здраве, вземане на решения за това кога, как и с кого да правят секс и кога сексуалното поведение да стане репродуктивно⁶⁸.
- Всички хора трябва да имат право на достатъчно образование и информация, за да се гарантира, че каквито и решения да вземат относно сексуалния си и репродуктивен живот, то те са направени с максимално, свободно и информирано съгласие⁶⁹.

Член 9. Право на избор дали да сключите брак или не, да създадете или планирате развитието на семейството си или не, да решите дали, как и кога да имате деца

- Всички хора имат право да избират дали да сключат брак или не, дали да създадат и планират развитието на семейството си или не, кога да имат деца и да вземат решение относно броя и интервалите между създаването на деца свободно и отговорно, в рамките на среда, в която законите и политиките признават че разнообразието на формите на семейството включват и такива, които не са определят от произхода или брака⁷⁰.
- Всички хора имат правото да сключват свободно и с максимално съгласие брак или други форми на партньорство, които трябва да са достъпни до всички в рамките на недискриминация и с дължимото уважение към развиващите се умствени способности на децата.
- Всички хора трябва да имат правото на свързано със семейството социално благополучие и други обществени блага като тези, отнасящи се до работата и емиграцията, независимо от формата на семейно съжителство, която са избрали да създадат, включително и онези, които не се определят от произход или брак.
- Всички хора трябва да имат правото на достъп до информация, образование и до средства, от които се нуждаят, за да могат да решат дали и кога да имат или да нямат деца, да решават свободно и отговорно относно броя и интервала в годините между децата⁷¹.
- Всички хора трябва да имат правото да направят свободен и отговорен избор относно възпроизвеждането и формата на семейството; включително и правото да решат дали да имат или не биологични или осиновени деца, както и относно всички безопасни, ефикасни, допустими и приемливи начини на регулиране на детеродния потенциал, репродуктивните технологии и лечението.
- Всички хора имат правото на съвети и други услуги, свързани с репродукцията, безплодието и прекратяването на бременности, независимо от семейното

положение, и в рамките на недискриминация, както и взимането предвид на развиващите се умствени способности на децата.

- Всички жени имат правото на информация, образование и услуги, необходими за закрила на репродуктивното здраве, безопасното майчинство и аборт, които са достъпни, допустими, приемливи и подходящи за всички потребители.
- Всички хора трябва да имат едни и същи права и отговорности по отношение на попечителството, доверителството и осиновяването на деца, или подобни институции, в които тези идеи съществуват в националното законодателство, в рамките на недискриминация; във всички случаи, от първостепенно значение е всичко да се прави в най-добрия интерес на детето.

Член 10. Право на отчетност и компенсация

- Всички хора имат право на ефективни, достатъчни, достъпни и съответстващи образователни, правни, съдебни и други мерки, за да се гарантира и изисква лицата, които са задължени по служба да потвърждават сексуалните права, да носят отговорност за тях. Това включва способността да проследяват изпълнението на сексуалните права и да имат достъп до средства за защита от нарушаване на сексуалните права, включително и цялостно обезщетяване посредством възстановяване на правото на собственост, компенсация, рехабилитация, обезщетения, гаранция за непризнаване и всякакви други средства⁷².
- Държавите трябва да създадат механизми за отговорност, за да гарантират, че техните задължения, които се отнасят до гарантирането на сексуалните права, изцяло се поддържат.
- Всички хора трябва да имат право на достъп до ефикасни механизми за отговорност и обезщетения по време на въоръжен конфликт, особено по отношение на сексуалното и основаващо се на родова дискриминация насилие.
- Всички хора трябва да имат достъп до информация и помощ, необходими, за да могат да търсят лек и да осигурят обезщетения за нарушения на сексуалните им права.
- Всички хора имат правото да държат отговорни неправителствени действащи лица, чиито действия или пропуски влияят върху ползването на сексуалните права. Това включва способността да се търси лек и обезщетения за всякакви нарушения на сексуалните права.
- Държавите трябва да направят стъпки, за да попречат на трети страни да нарушават сексуалните права на останалите хора

МФСП е решена да направи всичко по силите си, включително и да осигури техническа помощ, изграждане на капацитет и финансова подкрепа, за да окуражи всичките си асоциации-членки да пледират за сексуални права, да осигуряват ориентирани към клиента, недискриминационни сексуални здравни услуги, информация и задълбочено сексуално образование; и да се отнася към служителите и участниците в техните програми и проекти в съответствие с принципите и сексуалните права, залегнали в тази декларация.

РЕФЕРЕНЦИИ И БЕЛЕЖКИ

Тези бележки идентифицират източниците на принципите и правата, които МФСП е изложила в този документ „Сексуални права: Декларация на МФСП.

Източниците включват документи за основни международни човешки права и достоверни тълкувания на международните стандарти. Включили сме и референции, които подкрепят различни права, за които МФСП счита, че се съдържат в основните международни стандарти. Тези източници включват закони и политики от национални правителства, както и мнения на международни учени, защитници на правата на човека, и действия, предприети от асоциации-членки на МФСП.

- Пълният текст на Хартата на сексуалните и репродуктивни права на МФСП от 1995 г. можете да намерите на:

<http://www.ippf.org/en/Resources/Statements/IPPF+Charter+on+Sexual+and+Reproductive+Rights.htm>.

- Пълният текст на много от международните стандарти и доклади на органи по човешките права на Организацията на обединените нации можете да намерите на уеб сайта на Канцеларията на Върховния комисар по човешките права на Организацията на обединените нации : <http://www.ohchr.org>
- За цялостно обсъждане на сексуалните права и здраве от СЗО, виж: <http://www.who.int/reproductive-health/gender/sexualhealth.html#4>

Пълният текст на Принципите на Yogyakarta: Принципи за прилагане на международното право за човешките права във връзка със сексуалната ориентация и половата идентичност (*Принципи на Yogyakarta*) (2007 г.) можете да намерите на:

<http://www.yogyakartaprinciples.org>

¹Международен законопроект на човешките права:

Световна декларация на човешките права (UDHR)

Международен договор за гражданските и политическите права (ICCPR) и неговите 2 допълнителни протокола

Международен договор за икономическите, социалните и културните права (ICESCR)

Основни международни документи за човешките права и органи за техния мониторинг:

Международната конвенция за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация (ICERD) - Орган за мониторинг: CERD

Конвенция за ликвидиране на всички форми на дискриминация срещу жените (CEDAW) -
Орган за мониторинг: CEDAW и нейния допълнителен протокол
Конвенция срещу мъченията и други форми на жестокост, нечовешко или унижаващо
отношение (CAT) - Орган за мониторинг: CAT и нейния допълнителен протокол
Конвенция за правата на детето (CRC) и нейните 2 допълнителни протокола
Орган за мониторинг: CRC
Международна конвенция за защита на правата на всички работници емигранти и членове
на техните семейства (CMW)
Орган за мониторинг: CMW
Конвенция за правата на хората с увреждания (Дата на влизане в сила: 3 май 2008 г.)
Международна конвенция за закрила на всички хора от принудително изчезване (все още
не е влязла в сила от м. май 2008 г.)

Освен основните договори върху човешките права, има няколко международни документа
върху човешките права, които са, въпреки че не са правно обвързващи, неоспорима етична
сила и осигуряват практическо ръководство на държавите в тяхното поведение. Те
включват:

Виенската декларация и програма за действие

Декларацията на хилядолетието на ООН

Декларацията на ООН за ликвидирането на насилието срещу жените

Декларация на ООН за правото на развитие

Конвенция за съгласието на брак, минимална възраст за встъпване в брак и регистриране
на браковете

Декларация за ангажиментите към ХИВ/СПИН

² Комисията по CESCР постановява, че правото на здравеопазване съдържа свободи, които
включват право за вземане на решение за своето здраве и тяло, както и свобода за избор на
сексуалност и на репродукция. Комисия за икономически, социални и културни права:
Общ коментар 14: „Правото на най-високо достижим стандарт на здравеопазване”.
Документ на ООН E/C.12/2000/4, 11 август 2000 г.

³ Доклад на специалния докладчик по правото на здравеопазване на 60-тата сесия на
Комисията по човешките права, Документ на ООН E/CN.4/2004/49 (2004 г.) при алинея 9.

⁴ Сексуалността се намира в пресечните точки на социалното и индивидуалното, и се
появява от динамичното взаимодействие между социалните, икономическите,
политическите и културните структури на местно, национално и международно равнище.
Тази динамика дава информация за самоосъзнаването на всички хора за самите тях и на
другите, че имат сексуални права.

⁵ Доклад на специалния докладчик по право на здравеопазване, E/CN.4/2004/49 (2004 г.)
при алинея 55.

⁶ Процесът за разпознаване на подобни ситуации ще е подобен на този, използван в случая
с асоциациите-членки, които осъществяват по-малко цели от всички, заложили в
стратегическата рамка поради определени причини, отнасящи се до контекста на тяхната

страна, включително и законите. Асоциацията-членка ще извърши анализ на ситуацията в страната и ще го документира. Между Регионалния Директор/Регионалния изпълнителен комитет и асоциацията-членка ще бъде подписано споразумение.

⁷ Виж Р. Пkkaracan и S. Jolly, *Gender and Sexuality: Overview Report (Пол и Сексуалност: Преглед)* (BRIDGE: Институт за разработки на проекти, 2007 г.) на: http://www.bridge.ids.ac.uk/reports_gend_CEP.html#Sexuality

⁸ Справедливостта е честност и правосъдие при разпределението на печалбите и отговорностите. Идеята за справедливост при половете признава, че мъжете и жените имат различни нужди и възможности и че тези разлики трябва да се идентифицират и да се разглеждат по начин, който поправя нарушеното равновесие между половете

⁹ Равенство е липсата на дискриминация във възможностите и разпределението на източниците или ползите, или в достъпа до услуги.

¹⁰ Равнопоставеността на половете се отнася до ситуации, при които нуждите на мъжете и жените са различни, източниците и програмираното внимание би следвало да съответства на тези нужди; би следвало да се осигуряват равни възможности; и, ако е необходимо, трябва да се осигури различно отношение и внимание, за да се гарантира равенство при резултатите и последствията, както и да се компенсират вредите, понесени в исторически и социален план, от жените.

¹¹ Равенството между половете се отнася до измеримото равно представяне на жените и мъжете. Равенството между половете не означава, че жените и мъжете са еднакви, а че имат една и съща стойност и би следвало да се отнасят към тях по един и същи начин. Равенството между половете се отнася за способността на представителите и на двата пола да: се ползват еднакво при разпределението на властта и влиянието; да имат равни възможности, права и задължения в обществения и частен сектор, както и по отношение на работа или създаване на доходи; да имат еднакъв достъп до качествено образование и възможности за развиване на способностите; да имат еднаква възможност да развиват целия си потенциал; да имат еднакъв достъп до източници и услуги в рамките на семействата, общностите и обществото, като цяло; и да бъдат третираны като равни в закони и политики. Равенството между половете не означава, че жените и мъжете са едни и същи, а че техните права, отговорности и възможности не зависят от техния пол.

¹² **Конвенция за правата на детето**, чл. 5: Държавите, страни по конвенцията, уважават отговорностите, правата и задълженията на родителите или, там където е приложимо, членовете на разширеното семейство или общност както е според местните традиции, правни настойници или други хора, които носят законова отговорност за детето, да осигурят по начин, който отговаря на развиващите се умствени способности на детето, подходящи напътствия и насоки при прилагането от детето на правата, признати в настоящата конвенция.

www2.ohchr.org/english/law/crc.htm

¹³ **Конвенцията за правата на детето** създава представата за хората под 18 години като носители на права. Дете, според настоящите приложения на международните закони, означава всяко едно човешко същество под осемнадесет-годишна възраст.

Конвенция за правата на детето, чл. 1: За целите на настоящата конвенция, дете означава всяко човешко същество на възраст под осемнадесет години според приложимия към децата закон, освен в случаите когато пълнолетие се придобива в по-ранна възраст.

¹⁴ **Конвенция за правата на детето**, чл. 3: (1.) Във всички действия, които засягат децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, съдилища, административни власти или законодателни органи, основна грижа е всичко да е в най-добрия интерес на децата. (2.) Държавите, страни по декларацията, се наемат да осигурят на детето такава закрила и грижа, каквато е необходима за неговото или нейно благосъстояние, като се имат предвид правата и задълженията на неговите и нейните родители, правни настойници, или други хора, които са правно отговорни за него или нея, в тази връзка, се вземат всички подходящи законодателни и административни мерки. (3.) Държавите, страни по декларацията, гарантират, че институциите, службите и домовете, които отговарят за грижата и закрилата на децата, се съобразяват със стандартите, установени от компетентните власти, особено в сферата на безопасността, здравеопазването, при броя и квалификацията на служителите си, както и компетентен надзор.

¹⁵ **Конвенция за правата на детето**, чл. 5: Държавите, страни по конвенцията, уважават отговорностите, правата и задълженията на родителите или, там където е приложимо, членовете на разширеното семейство или общност както е според местните традиции, правни настойници или други хора, които правно отговарят за детето, да осигурят по начин, който отговаря на развиващите се умствени способности на детето, подходящи напътствия и насоки при прилагането от детето на правата, признати в настоящата конвенция.

¹⁶ **Конвенция за правата на детето**, чл. 2.1: Държавите, страни по тази конвенция, уважават и гарантират правата, изложени в настоящата конвенция, на всяко дете в рамките на тяхната юрисдикция, без дискриминация от какъвто и да е вид, независимо от расата, цвета, пола, езика, религията, политическо или друго виждане, национален, етнически или социален произход, имущество, увреждане, статус по рождение или друг на детето, на неговите или нейни родители, или на правните настойници.

¹⁷ **Конвенция за правата на детето**, чл. 6.2: Държавите, страни по тази конвенция, гарантират до възможно най-голяма степен оцеляването и развитието на детето.

¹⁸ Рамката за закрила от дискриминация важи за всички позовавания на дискриминация в този документ.

¹⁹ Пол се отнася до биологическите характеристики, които определят хората като жени и мъже. Докато тези биологически характеристики не се взаимоизключват, тъй като има индивиди, които притежават и двата комплекта, те като че ли обособяват хората на мъже и жени.

²⁰ Виж принцип 2, от тази Декларация. Дискриминацията на база възраст се отнася еднакво и до лицата в по-зряла възраст.

Международен договор за икономическите, социалните и културните права, чл. 2.2: Държавите, страни по настоящото споразумение, се наемат да гарантират, че правата, изложени в настоящото споразумение, ще се изпълняват без дискриминиране от какъвто и да е вид по отношение на раса, цвят, пол, език, религия, политическо или друго мнение, национален или социален произход, имущество, по рождение или друг статус.

²¹ Род (социален пол) се отнася до социалните, културните и икономическите атрибути и възможности, свързани с това да си мъж или жена в определен момент във времето.

²² Половата идентичност се отнася до вътрешното самоусещане на човека за това, дали е мъж или жена; дали е в мъжки или женски род.

²³ Сексуалната ориентация се отнася до основното сексуално привличане към същия, противоположния или и към двата пола.

²⁴ За примери на тълкуване на международното право относно закрилата от дискриминация във всички сфери и по отношение, както на нарочните и „в сила” дискриминационни актове в контекста на раса, пол и аспекти на расова дискриминация, свързани с рода, виж Комисия по правата на човека, Общ коментар № 18. върху: „Недискриминация” Документ на ООН, HRI/GEN/1/Rev.6 при 146, 2003 г.

Виж и препоръка 25 върху „Измерения на расовата дискриминация, свързани с рода” Документ на ООН A/55/18, 2000, на Комисията за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация.

²⁵ Манифест на CLADEM (2-ра версия, Кампания за Конвенция на сексуалните и репродуктивни права, м октомври 2006 г.) на стр. 26.
<http://www.convencion.org.uy>

²⁶ За ранно и влиятелно решение относно конкретни защити срещу сексуално насилие от местен съд, виж: Европейски съд на човешките права, *X AND Y v. The Netherlands*, 26 март 1985 г.

²⁷ **Конвенция за правата на детето**, чл. 34: Държавите, страни по тази конвенция, се наемат да защитават детето от всички форми на сексуална експлоатация и насилие. За тази цел, държавите, страни по тази конвенция, предприемат специално всички подходящи национални, двустранни и многостранни мерки, за да предотвратят: (а) подтикването или принуждаването на деца да участват в каквато и да е незаконна сексуална дейност; (б) експлоатацията на деца за проституция или за други незаконни сексуални практики; (в) експлоатацията на деца в порнографски продукции и материали.

²⁸ **Световна декларация на човешките права**,

Чл. 29: (1) Всеки има задължения към общността, където единствено е възможно свободното и цялостно развитие на неговата личност. (2) При упражняването на правата и свободите си, всеки подлежи само на такива ограничения, каквито са определени от закона единствено с цел осигуряване на дължимо признание и уважение на правата и свободите на другите и на изпълняване на справедливите изисквания на морала, обществения ред и общото благосъстояние в едно демократично общество. (3) Тези права и свободи в никакъв случай не могат да се използват противно на целите и принципите на Организацията на обединените нации.
<http://www.un.org/Overview/rights.html>.

²⁹ **Международно споразумение за икономически, социални и културни права**, Член 12: 1. Държавите, страни по настоящото споразумение, признават правото на всеки човек да се ползва от най-високо достижимия стандарт на физическо и психическо здраве. 2. Стъпките, които трябва да се вземат от държавите, страни по настоящото споразумение, за постигане на пълно осъществяване на това право, включват онези, необходими за: (1) осигуряване на намаляване процента на мъртвородените деца и на смъртността в бебешка възраст, както и за здравословното развитие на детето; (2) подобряването на всички аспекти на хигиената на околната среда и индустрията; (3) предотвратяването, лечението и контролирането на епидемичните, ендемичните, професионалните и други болести; (4) създаването на условия, които биха осигурили на всички медицински услуги и грижа при болест.

Виж и Комисия за икономически, социални и културни права, Общ коментар 14: „Право на най-високо достижимия стандарт на здравеопазване”, Документ на ООН, E/C.12/2000/4 11 август 2000 г., на параграфи 28-29.

³⁰ Трябва да се работи за промяна на онези ограничения, създадени от законите, които не се съобразяват с целите и законосъобразните цели, изразени в този принцип.

Виж: **Манифест на CLADEM** (2-ра версия, Кампания за конвенция на сексуалните и репродуктивни права, м. октомври 2006 г.) на стр. 33.
<http://www.convencion.org.uy>

³¹ Подход, основан на човешките права към сътрудничество в развитието: Към общо разбиране между Агенциите на ООН на:
www.undp.org/governance/docs/HR_Guides_CommonUnderstanding.pdf

³² Идеите за „уважение, закрила и осъществяване” са приети от Комисията по икономическите, социалните и културните права, орган, който проследява Международното споразумение по икономическите, социалните и културни права, като начин за анализ на задълженията на държавите, страни по споразумението, във връзка с правото на здравеопазване сред другите права. Комисия за икономически, социални и културни права (CESCR), Общ коментар № 14, параграфи 34-37.

³³ Виж CESCR, Общ коментар № 14, параграфи 39.

³⁴ **Световна Декларация на човешките права**, 1948, Чл. 1: Всички човешки същества са родени свободни и равни с достойнство и права.

³⁵ **Международно споразумение за граждански и политически права**, чл. 2 (1): Всяка държава, страна по настоящото споразумение, приема да уважава и гарантира на всички хора в рамките на своята територия и според юрисдикцията си, правата, признати от настоящото споразумение, без разлика от каквото е да е естество, като раса, цвят, пол, език, религия, политическо или друго мнение, национален или социален произход, имущество, по рождение или друг статус.

Чл. 3: Държавите, страни по настоящото споразумение, приемат да гарантират еднакви права на мъжете и жените при ползването на всички граждански и политически права, изложени в настоящото споразумение.

Чл. 26: Всички хора са равни пред закона и имат право, без каквато и да е дискриминация, на равна защита от него. В това отношение, законът забранява каквато и да е дискриминация и гарантира на всички хора равна и ефикасна защита срещу дискриминацията на всякаква основа като раса, цвят, пол, език, религия, политическо или друго мнение, национален или социален произход, имущество, по рождение или друг статус.

Комисията по човешки права е разтълкувала и приложила тези условия към полово-обусловената дискриминация. Виж Общия коментар № 18 на HRC, „Закрилата от дискриминация” Документ на ООН, HRI/GEN/1/Rev.6 на 146, 2003 г.

Конвенция за ликвидиране на всички форми на дискриминация срещу жените, 1979 г., чл. 1: За целите на настоящото споразумение, терминът „дискриминация срещу жените” означава всякакви разлики, изключвания или ограничавания, направени на базата на пола, които влияят или имат за цел да се нарушат или премахнат признаването или осъществяването от жени, независимо от семейното им положение, на базата на равенството между представителите и на двата пола, на човешки права и основни свободи в политическата, икономическата, социалната, културната или всякаква друга сфера на дейност.

Виж и препоръка 25, Документ на ООН A/55/18, 2000 г., на Комисията за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация.

Виж и Основен доклад на Съвета за икономическо и социално развитие на ООН за Световната конференция срещу расизма, E/CN.4/1999/WG.1/BR.7 (1999 г.), който засяга връзките между расовата дискриминация и дискриминацията според сексуалната ориентация.

Конвенция за правата на детето, 1989 г., чл. 2 (1): Държавите, страни по тази конвенция, уважават и гарантират правата, изложени в настоящата конвенция, на всяко дете в рамките на тяхната юрисдикция, без дискриминация от какъвто и да е вид, независимо от расата, цвета, пола, езика, религията, политическо или друго виждане, национален, етнически или социален произход, имущество, инвалидност, статус по рождение или друг на детето, на неговите или нейни родители или на правните настойници. (2) Държавите, страни по тази конвенция, осъществяват всички необходими мерки за гарантиране защита на детето срещу всякакви форми на дискриминация или наказание на основа на статуса, дейностите, изразените мнения или вярвания на родителите, законните настойници или членовете на семейството на детето.

Конвенция за правата на хората с увреждания, чл. 1, 2, 3 и 4; както и специфичната забрана за дискриминация в чл. 5: Равенство и недискриминация: 1. Държавите, страни по тази конвенция, признават, че всички хора са равни пред закона и имат право, без каквато и да е дискриминация, на равнопоставена закрила и полза от него. 2. Държавите, страни по тази конвенция, забраняват всякаква дискриминация на основа на увреждане и гарантират на хората с увреждания равна и ефикасна правна закрила срещу дискриминацията на всякакво основание.

Виж и чл. 2 от **Конвенцията за правата на хора с увреждания**, който определя „Дискриминация на база увреждане” като всякакво разграничаване, изключване или ограничаване на база увреждане, което цели или влияе върху нарушаването или премахването на признаването, осъществяването или упражняването, на равни начала с другите хора, на всички човешки права и основни свободи в политическата, икономическата, социалната, културната или всякакви други сфери от дейността на човека. Включва и всички форми на дискриминация, както и отказ на приемливо споразумение.

³⁶ Специфични източници на защита срещу дискриминацията на база сексуалността и особено на база на сексуалната ориентация могат да се намерят в Решението на Комисията по човешките права, взето на петнадесетата й сесия в *Toonen v. Australia*, Съобщение № 488/1992, Документ на ООН CCPR/C/50/D/488/1992 (1994); <http://hrw.org/lgbt/pdf/toonen.pdf>. и последващите съобщения и заключителни коментари към държавите от Комисията за човешките права.

Виж и I. Saiz, “Bracketing Sexuality: Human Rights and Sexual Orientation—A Decade of Development at the UN”(„Ограничаване на сексуалността: Човешки права и сексуална

ориентация — Декада на развитието в ООН”), 7 (2) *Health and Human Rights Quarterly*, (Тримесечен бюлетин за здраве и човешки права), 49-80, 2004 г.

За отказано равенство на жени поради сексуалните им убеждения, виж Общия коментар № 28 върху тълкуването и обхвата на чл. 3 от ICCPR на Комисията за човешки права: „Равенство на правата между мъжете и жените”, Документ на ООН CCPR/C/21/Rev.1/Add.10 (2000 г.).

³⁷ Организация на обединените нации, Изявление за общо разбиране: Подход, основаващ се на човешките права, към сътрудничество за развитие – към едно общо разбиране сред агенциите на ООН. Семинар за агенциите на ООН, м. май, 2003 г.

³⁸ Виж, например, **Конвенцията за ликвидиране на всички форми на дискриминация срещу жените**, чл. 7: Държавите, страни по тази Конвенция, вземат всякакви подходящи мерки за ликвидиране на дискриминацията срещу представителите на нежния пол в политическия и обществен живот на страната и, в частност, гарантират на жените, на равни начала с мъжете, правото: а. да гласуват на всички избори и обществени референдуми, и да имат правото да бъдат избрани във всички избрани от обществото органи; б. да участват във формулирането на правителствената политика и на нейното изпълнение, и да заемат обществени постове, да изпълняват всички публични функции на всички правителствени нива; в. да участват в неправителствени организации и асоциации, които участват в обществения и политически живот на страната.

Това е по-нататък развито в Препоръка 23 относно „Политическия и обществен живот”, на 16-тата сесия на Комисията на CEDAW през 1997 г.

Виж и Принцип 25 от Принципите на Yogyakarta: *Правото на участие в обществения живот* – Принципите на Yogyakarta относно Приложението на международното право в областта на правата на човека по отношение на сексуалната ориентация и половата идентичност.

³⁹ Международните насоки по отношение на ХИВ-СПИН и човешките права (утвърдената версия от 2006 г.).

Канцелария на Върховния комисар за човешките права и Програмата на ООН за ХИВ/СПИН

<http://www.ohchr.org/english/issues/hiv/guidelines.htm>

⁴⁰ Виж Общия коментар 4 „Здравето и развитието на юношите в контекста на Конвенцията за правата на детето” (2003 г.), алинея 8 на Комисията по Конвенцията за правата на детето: Уважавайте гледната точка на детето: Правото му да изразява мнение свободно и то да се взема под внимание (чл. 12) е и основно при осъществяването на правото на подрастващите на здравеопазване и развитие. Държавите, страни по тази конвенция, трябва да гарантират, че на подрастващите се дава шанс да изразят мнението си свободно по всички въпроси, които ги засягат, особено в рамките на семейството, училището, и в

общностите им. За да могат подрастващите безопасно и правилно да упражняват това право, публичните власти, родителите и другите възрастни хора, които работят с или за децата, трябва да създадат среда, почиваща върху устоите на доверие, споделяне на информация, умение да се изслушват и да се дават насоки, които са подходящи за подрастващите да участват на равни начала, включително и в процесите на вземане на решение.

⁴¹ Виж в контекста на сексуалната дискриминация и мобилност, Общия коментар № 28 върху „Равенство на правата между мъжете и жените“ на Комисията за човешките права.

Виж и Принцип на Yogyakarta 22 за Правото на свобода на движение, както и Международните насоки за ХИВ-СПИН и човешките права от 2006 г.

⁴² **Международно споразумение за граждански и политически права**, 1966 г., чл. 9.1: Всеки има правото на свобода и защита на личността. Никой не трябва да бъде подлаган на своеволни арести или задържане. Никой не трябва да бъде лишаван от свободата си с изключение на такова основание и в съответствие с такива процедури, както са установени от закона.

⁴³ **Международна Конвенция за граждански и политически права**, 1966 г., чл. 7: „Никой не трябва да бъде подлаган на мъчения или на жестоко, нечовешко или унижително отношение или наказание. По-точно, никой не трябва да бъде подлаган без свободното му съгласие на медицински или научни експерименти.”

Комисията срещу мъченията е приложила закрилата срещу мъчения и жестоко, нечовешко и унижително отношение към сексуалното насилие срещу жени в затворите в САЩ. Заключение и препоръки на Комисията срещу мъченията: САЩ. 2000; Документ на ООН A/55/44, алинеи 175-180, 2000 г..

Комисията трябва да прилага и закрила срещу мъченията и жестокото, нечовешко и унижително поведение към оскърбително претърсване до голо и други практики, насочени към хомосексуалисти или хора с неопределен пол.

Специалният докладчик срещу мъченията по същия начин е изразил сериозна загриженост относно използването на сексуално насилие, както и мъчение и жестоко, нечовешко и унижително отношение, насочено към хора поради сексуалната или половата им идентичност. Виж Справочник на международния съд, страници 106-122. Документ на ООН EICN.4/2002/76.

⁴⁴ Правото на неприкосновеност на тялото се използва все повече за обхващане на гаранциите, необходими за защита на всички хора, и особено жените, срещу насилието и други злоупотреби, които водят до влошаване на здравето, които нарушават личната независимост, както и свободата от мъчения.

Виж Четвъртата световна Конференция на ООН за Платформата за действие на жените (FWCW), Пекин, Китай: 4-15 септември 1995 г., при алинея 112.

Виж и задълбоченото проучване на всички форми на насилие срещу жените на Генералния секретар на ООН по отношение на неговия фокус върху правата за неприкосновеност на тялото. Документ на ООН A162/122/Add., при алинея 277.

⁴⁵ Резолюция на Общото събрание на ООН A/Res/S-23/3, алинея 69 за Изхода от петгодишния преглед на изпълнението на Декларацията от Пекин и Планът за действие на: <http://www.un.org/womenwatch/daw/followup/ress233e.pdf>

⁴⁶ Виж Доклада на специалния представител на Генералния секретар за положението на защитниците на човешките права, E/CN.4/2006/95/Add.1, 22 март 2006 г.; Специалният докладчик по въпросите на насилието срещу жените, неговите причини и последствия; E/CN.4/2005/72/Add. 3, 10 февруари 2005 г., алинея 21; Комисия за човешките права, заключителни изводи: Чили, CCPR/C/79/Add.104, 30 март 1999 г., алинея 20; Докладът на специалния докладчик за извънсъдебните уреждания, E/CN.4/2002/74, 9 януари 2002 г.; Доклад на специалния докладчик за извънсъдебните, допълнителни или спорни уреждания, E/CN.4/2001/9, 11 януари 2001 г. и E/CN.4/2001/9/Add.1, 17 януари 2001 г., алинея 175.

Виж и, Международната комисия на юристи, сексуална ориентация и полова идентичност в законодателството относно човешките права, справочни материали относно юриспруденцията и доктрината на системата за човешки права на Обединените нации, м. октомври 2007, на:

http://www.icj.org/news.php3?id_article=4209&lang=en

⁴⁷ Този въпрос е ясно отразен в международното право относно човешките права, виж, например: Резолюцията на Комисията по статуса на жените 51/2 за слагане край на гениталното осакатяване на жените и резолюция 51/3 за насилствен брак на момиченца, Документ на ООН E/2007/27-E/CN.6/2007/9; Доклад на специалния докладчик по въпросите на насилието срещу жените: „Културни практики в семейството, които са насилствени спрямо жените“ E/CN.4/2002/83 31 януари 2002 г.

⁴⁸ Международни насоки за ХИВ-СПИН и човешките права, 2006 г., утвърдена версия, Канцелария на Върховния комисар за човешки права и Програмата на ООН за СПИН. на: <http://www.ohchr.org/english/issues/hiv/guidelines.htm>

Виж и „Манифест на секс работниците в Европа” и „Декларация за правата на секс работниците в Европа”, на:
http://www.sexworkeurope.org/site/index.php?option=com_content&task=view&id=24&Itemid=201

⁴⁹ Виж Международните насоки за ХИВ-СПИН и човешките права, 2006 г., утвърдената версия, Канцелария на Върховния комисионер по човешките права и Програмата на ООН за СПИН на: <http://www.ohchr.org/english/issues/hiv/guidelines.htm>

Виж и Принцип 7 от Принципите на Yogyakarta:

⁵⁰ Виж Принцип 5 на Yogyakarta.

⁵¹ Резолюция на Комисията по човешките права 1998/52, „Ликвидиране на насилието срещу жените”, ESCOR Supp. (№ 3) на 171, Документ на ООН E/CN.4/1998/52 (1998); Доклад на специалния докладчик по насилието срещу жените, неговите причини и последици, г-жа Radhika Coomaraswamy, предоставен в съответствие с Резолюцията на Комисията за човешките права 1997/44. Документ на ООН E/CN.4/1998/54

За коментари относно преследване на база пол, относно хора идентифициращи се с хомосексуалисти или безполови личности (трансродови, транссексуални) и подслон, виж: 20; Докладът на специалния докладчик за извънсъдебните уреждания, E/CN.4/2002/74, 9 януари 2002 г.; Доклад на специалния докладчик за извънсъдебните, допълнителни или спорни уреждания, E/CN.4/2001/9, 11 януари 2001 г. и E/CN.4/2001/9/Add.1, 17 януари 2001 г., алинея 175.

Виж и Международната комисия на юристите в: сексуална ориентация и полова идентичност в законодателството относно човешките права, справочни материали относно юриспруденцията и доктрината на системата за човешки права на Обединените нации, октомври 2007 г., стр. 177-180 на:
http://www.icj.org/news.php3?id_article=4209&lang=en

⁵² Върховният комисар за бежанците на ООН (UNHCR), Ръководство за предотвратяване и отклик на сексуалното насилие срещу бежанците, 1995 г.
www.unhcr.org/publ/PUBL/3b9cc26c4.pdf

Виж и Принцип 23 от Принципите на Yogyakarta:

⁵³ Върховния комисионер на Обединените нации за бежанците (UNHCR), Ръководство за предотвратяване и отклик на сексуалното насилие срещу бежанците, 1995 г.
www.unhcr.org/publ/PUBL/3b9cc26c4.pdf

Виж и Върховния комисар на Обединените нации за бежанците (UNHCR), Сексуално и основаващо се на пола насилие срещу бежанци, възвращенци и хора без дом в собствената си страна: Ръководство за предотвратяване и отклик (2003) и принцип 23 на Yogyakarta.

⁵⁴ **Международно споразумение за граждански и политически права**, чл. 17: Никой не трябва да бъде подлаган на спорна или незаконна намеса в своята лична свобода, семейство, дом или кореспонденция, нито на незаконни атаки върху честта и репутацията му.

⁵⁵ Виж: СЗО, „Разкриване статуса на ХИВ на сексуалните партньори: Проценти, пречки и резултати за жените” (Женева: СЗО, 2004 г.).

http://www.who.int/gender/documents/en/VCTinformationsheet_%5b92%20KB%5d.pdf

За разглеждане на целия доклад:

<http://www.who.int/gender/documents/en/genderdimensions.pdf>

⁵⁶ Виж Принцип 9 на Yogyakarta.

⁵⁷ Принцип 9 на Yogyakarta.

⁵⁸ Протоколът на ООН за предотвратяване, забрана и наказание на трафика на хора, особено на жени и деца, допълва Конвенцията на ООН срещу транснационалните организирани престъпления на:

http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_convention.html#final

⁵⁹ Принцип 19 на Yogyakarta.

⁶⁰ **Всеобща Декларация на човешките права**, 1948, Чл. 19: Всеки има правото на свобода на мнението и изразяването; тази свобода включва свобода да имате мнение без намеса и да търсите, получавате и предавате информация и идеи чрез каквато и да е среда и независимо от границите.

⁶¹ Виж Принцип 19 на Yogyakarta.

⁶² **Всеобща декларация на човешките права**, Чл. 20: Всеки има правото на свободно събиране и сдружаване. Никой не може да бъде принуден да принадлежи към група.

⁶³ **Международен договор за икономическите, социалните и културните права**, Чл. 12.1: Държавите, страни по настоящото споразумение, признават правото на всеки човек да се ползва от най-високо достижимия стандарт на физическо и психично здраве.

⁶⁴ Вижте и Комисия за икономически, социални и културни права, Общ коментар 14: Правото на най-високо достижимия здравен стандарт (член 12 от Международното споразумение за икономически, социални и културни права, 2000).

⁶⁵ Харта на сексуалните и репродуктивни права на МФСП на:

<http://www.ippf.org/en/Resources/Statements/IPPF+Charter+on+Sexual+and+Reproductive+Rights.htm>.

Вижте и Принцип 21 на Yogyakarta.

⁶⁶ **Международно споразумение за икономически, социални и културни права, чл. 15.1(б):** Държавите, страни по това споразумение, признават правото на всеки човек... (б) да се ползва от постиженията на научно-техническия прогрес и неговите приложения.

⁶⁷ **Конвенция за ликвидиране на всички форми на дискриминация срещу жените, чл.10(з):** Държавите, страни по тази Конвенция, вземат всички подходящи мерки за премахване на дискриминацията срещу жените, за да им се осигурят равни права с мъжете в сферата на образованието и, по-точно, да се осигури на база равнопоставеност между представителите на двата пола: ... (з) Достъп до определена образователна информация, която да им помогне да гарантират здравеопазването и благосъстоянието на семействата, включително информация и съвети за семейното планиране.

⁶⁸ Виж Международната конференция за население и развитие, основни дейности за по-нататъшно изпълнение на програмата за действие на Международната конференция за население и развитие, Документ на ООН, A/Res/S-21/2, алинеи 73:

Правителства, с цялостното участие на младите хора и с подкрепата на международната общност, трябва, като приоритет, да положат всички усилия за изпълнение на Програмата за действие по отношение на сексуалното и репродуктивно здраве на подрастващите и младите хора, в съответствие с алинеи 7.45 и 7.46 от Програмата за действие, и трябва... Със съответното уважение към правата, задълженията и отговорностите на родители и по начин, отговарящ на развиващите се умствено способности на подрастващите и тяхното право на обучение, информация и грижи относно репродуктивното здраве, и като се уважават техните културни ценности и религиозни вярвания, да се гарантира, че подрастващите, в и извън училище, получават необходимата информация, включително и такава за превенцията, образованието, консултациите и здравните услуги, за да им помогнем да вземат и направят отговорен и информиран избор и решения относно нуждите си от сексуално и репродуктивно здраве, за да можем, впрочем, да намалим броя на бременностите в юношеска възраст.

http://www.unfpa.org/icpd/docs/icpd5/resolution/icpd5_eng.pdf

⁶⁹ Харта на сексуалните и репродуктивни права на МФСП, 8.1, на:
<http://www.ippf.org/en/Resources/Statements/IPPF+Charter+on+Sexual+and+Reproductive+Rights.htm>.

⁷⁰ Принцип 24 на Yogyakarta.

⁷¹ **Конвенция за ликвидиране на всички форми на дискриминация срещу жените, чл.16 (1)(д):** Държавите, страни по тази конвенция, трябва да вземат всички необходими мерки за ликвидиране на дискриминацията срещу жените във всички теми относно отношенията в брака и семейството, и по-точно, трябва да гарантират, на базата на равнопоставеност между представителите на двата пола: (д) еднакви права за

решаване свободно и отговорно относно броя и интервала в годините между ражданията на децата, както и да имат достъп до информация, образование и средства, които да им помогнат да упражняват тези права.

⁷² Принципи 28 и 29 на Yogyakarta.

Прекалено често отричани и дълго пренебрегвани, сексуалните права заслужават нашето внимание и приоритет. Време е да започнем да се отнасяме с уважение към тях. Време е да започнем да се замисляме за тях.

Жаклин Шарп, Президент на МФСП

Гръб на страницата

*Сексуални права:
Декларация на МФСП*

Универсални, взаимосвързани, взаимозависими и неразделни, сексуалните права са съставна част от човешките права. Те са развиващ се набор от задължения, които допринасят за свободата, равенството и достойнството на всички хора.

Сексуални права: Декларацията на МФСП бе разработена от комисия, която включваше международно признати експерти по сексуално и репродуктивно право, и се основава на основните международни човешки права, договори и други инструменти. Тя допълва Хартата на сексуалните и репродуктивни права на МФСП, като същевременно цели ясно да идентифицира сексуалните права и да подкрепи цялостната визия за сексуалността. Декларацията на МФСП е незаменим инструмент за всички организация, активисти, изследователи, лица, отговорни за вземането на решения и разработването на политики, които работят за подпомагане и гарантиране на човешките права. Като работим заедно, можем да осъзнаем споделената визия за свят, в който правата на всички хора се уважават, закрилят и стимулират.

Публикувано през м. октомври 2008 г. от Международната федерация за семейно планиране

МФСР
4 Newhams Row
Лондон SE1 3UZ

Тел.: + 44 (0)20 7939 8200
Факс: + 44 (0)20 7939 8300

И-мейл: info@ippf.org
Интернет сайт: www.ippf.org